

Ympäristöpääkaupunki 2021 Lahti ja henkilökohtaisen päästökaupan kokeilu

Kysymykset laatinut Jenna Nieminen, Opetushallitus, Ennakointi.

Haastateltavana CitiCap -hankkeen projektipäällikkö Anna Huttunen ja ympäristöpääkaupunkihankkeen viestintäpäällikkö Saara Piispanen.

1. Mikä on ympäristöpääkaupunki 2021 -hanke ja mistä aloite hankkeeseen on lähtenyt?

Euroopan komission on nimittänyt Lahden vuoden 2021 Euroopan ympäristöpääkaupungiksi (European Green Capital Award, EGCA) ensimmäisenä kaupunkina Suomessa. Nimitys jaetaan vuosittain yhdelle kaupungille, joka on ympäristötoiminnan edelläkävijä, toimii esimerkkinä muille kaupungeille sekä kehittää innovatiivisia ratkaisuja ympäristöhaasteisiin. Lahtea ennen tunnustuksen on saanut 11 eurooppalaista kaupunkia.

Ympäristöpääkaupunkivuotta varten kootaan monipuolinen ohjelma, joka sisältää tapahtumia suurista kansainvälisistä konferensseista ruohonjuuritason kaupunginosatapahtumiin sekä yhteistyöhankkeisiin. Vuosi houkuttelee sekä kansainvälisiä että kansallisia toimijoita järjestämään erilaisia tapahtumia Lahdessa ja haastaa tuomaan ympäristöajattelua erilaisten tahojen toimintaan. Vuoden ohjelma ja tapahtumat rakentuvat neljän teeman – hiilineutraalin elämän, kiertotalouden, osallisuuden sekä luonnon ja veden – ympärille.

Ympäristöpääkaupunki 2021 on Lahden kaupungin strategian tavoitteita toteuttava keskeinen elinvoimaprojekti, joka toteuttaa strategian visiota rohkeasta ympäristökaupungista. Kaupungin strategian tavoitteena on luoda edellytykset kansainvälistyvän yliopistokaupungin kestäväälle kasvulle, joka tukee myös asukkaiden sujuvaa arkea, hyvinvointia ja yritystoiminnan edellytyksiä alueella.

Tunnustus on osoitus Lahden pitkäjänteisestä ympäristötyöstä Suomen johtavana ympäristökaupunkina. Kilpailuun osallistumisella haluttiin saada tunnustus urauurtavasta työstä, jota Lahdessa on tehty. Kilpailussa vertaillaan eurooppalaisia kaupunkeja 12 ympäristöindikaattorin avulla, ja hakemuksia arvioivat riippumattomat asiantuntijat. Kilpailuun osallistumalla saatiin arvokasta dataa Lahden vahvuuksista ja kehittämiskohteista sekä vertautumisesta muihin ympäristökaupunkeihin.

2. Minkälaisia tavoitteita ympäristöpääkaupunkihankkeella on ja miten ne näkyvät hankkeen toiminnassa ja toimenpiteissä sekä kaupunkilaisten arjessa?

Lahden ympäristöpääkaupunkivuodella on kolme keskeistä tavoitetta. Tavoitteena on kehittää ja tuottaa näkyviä ympäristöratkaisuja, -kokeiluja, -kampanjoita ja toimintamalleja, jotka edistävät sujuvaa ja hyvinvointia lisäävää arkea Lahdessa ja sen lähialueella. Lahden seudun ympäristöratkaisuja kehitetään kaikkien 12 kilpailuindikaattorin osa-alueilla, mistä hyötyvät erityisesti kaupungin asukkaat.

Ympäristöpääkaupunkihankkeen päämääränä on luoda kestävää tulevaisuutta esittelemällä Lahden, Suomen ja Euroopan parhaita toimivia ja kestäviä ympäristökaupunkien ratkaisuja. Ympäristöpääkaupunkihankkeen ansiosta Lahden hyviä ympäristöratkaisuja voidaan hyödyntää laajasti Lahden ja Suomenkin ulkopuolella. Tavoitteena on myös vahvistaa Euroopan komission ympäristöpääkaupunkikilpailun kansainvälistä näkyvyyttä ja merkittävyyttä, minkä vuoksi viestintä- ja markkinointi on olennaisen tärkeä osa hanketta.

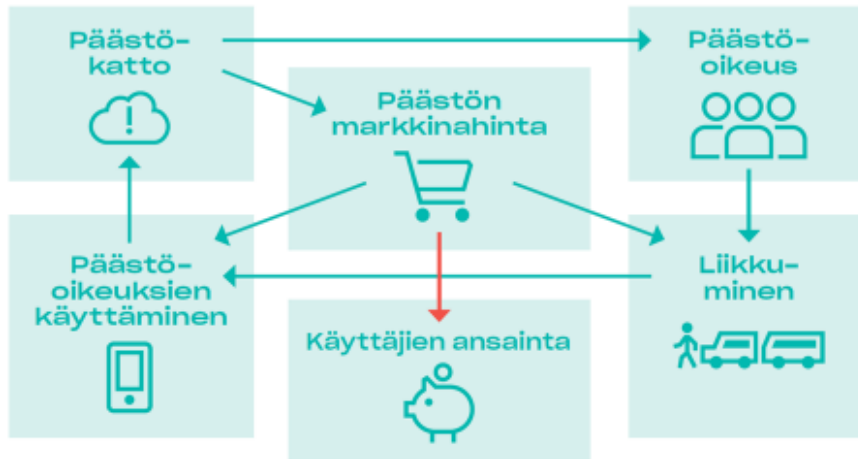
3. Mikä on CitiCAP-hanke ja mitkä ovat hankkeen tavoitteet? Minkälaisia käytännön toimia on tehty tai suunnitteilla?

CitiCAP (Citizens' cap and trade co-created) on kolmivuotinen hanke, joka on rahoitettu EU:n Urban Innovative Actions(UIA)-rahoitusohjelmasta. UIA on keskittynyt rahoittamaan hankkeita, joissa tehdään radikaaleja kokeiluja kaupunkitilassa.

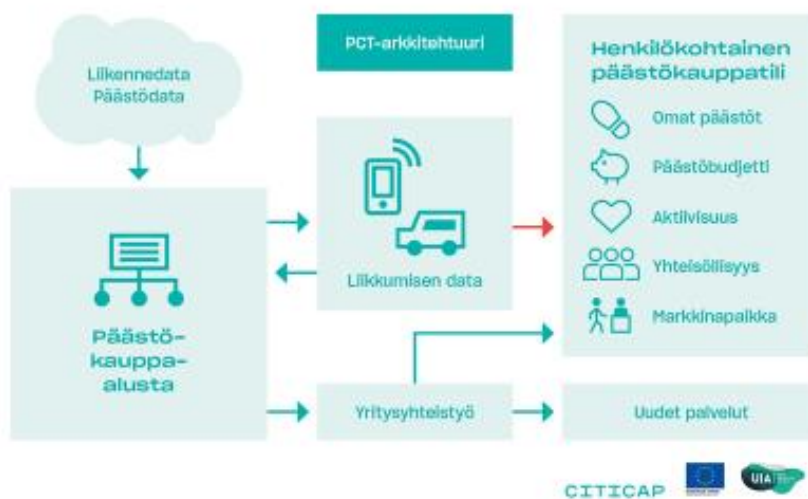
Lahden kaupungilla on kunnianhimoinen tavoite saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2025 mennessä. CitiCAP-hankkeessa tartutaan liikennesektorin päästöihin, joiden vähentäminen on osoittautunut suureksi haasteeksi.

Hankkeessa toteutetaan kaupungin laajuinen henkilökohtaisen päästökaupan kokeilu liikkumisen päästöillä (personal carbon trading, PCT) ensimmäisenä kaupunkina maailmassa. Kehitämme hankkeessa kaupungeille työkalun ja ratkaisun, joka kannustaa kestävään liikkumiseen ja konkretisoi kaupunkilaisen mahdollisuuden osallistua ilmastonmuutoksen hillintään. Liikkumisen muutos vaatii toteutuakseen myös parempaa pyöräily- ja kävelyinfrastruktuuria ja tätä demonstroidaksemme rakennamme hankkeessa lisäksi hyvien suunnitteluohjeiden mukaisen, erotellun pyörätien eteläiseen Lahteen. Korkealaatuisen pyöräilyinfrastruktuurin kehittäminen kaupungeissa vaatisi kokonaisuudessaan suurempia panostuksia valtiotasolla. Lisäksi CitiCAP-hankkeen osana kehitetään kaupungin ensimmäinen kestävä kaupunkiliikkumisen ohjelma (SUMP). Kokoamme yleiskaavatyön ja kestävä kaupunkiliikkumisen ohjelman yhdeksi, jatkuvaksi prosessiksi, joka kulkee nimellä Lahden suunta. Maankäytön ja liikkumisen suunnittelu tuotteistetaan kansainväliseksi esimerkiksi.

Päästökauppaa käydään mobiilisovelluksella, joka perustuu automaattiseen liikkumismuodon tunnistukseen. Kun käyttäjä ottaa sovelluksen käyttöön, hän vastaa alkukyselyyn, jonka perusteella henkilökohtainen, viikoittainen päästöbudjetti määritellään. Kun käyttäjä valitsee kestäviä liikkumismuotoja ja näin säästää päästöbudjettiaan, hänen päästökauppatililleen alkaa kertyä krediittejä, joita hän voi käyttää etuihin ja palveluihin sovelluksen markkinapaikalla. Ylityksestä käyttäjää ei rangaista, mutta ylitys vaikuttaa markkinoiden päästöhintaan. Päästöhinta nousee, kun kollektiivisesti useampi ihminen ylittää kuin alittaa omat päästöoikeutensa. Vastaavasti hinta laskee, kun useampi alittaa kuin ylittää päästöoikeutensa. Tämä heijastuu suoraan myös kulkumuotojen hinnoitteluun ja sitä kautta kannustaa käyttäjiä ilmastoystävällisiin valintoihin. Autoilija esimerkiksi tienaa vähentämällä ajamiaan kokonaiskilometrejä, matkustamalla kimpakyydeillä tai vaihtamalla sähkö- tai biokaasuautoon. Malli ja arkkitehtuuri on kuvattu alla (Kuva 1 ja kuva 2).

Kuva 1 Päästökauppamalli

Kuva 2 Päästökauppasovelluksen arkkitehtuuri

Tavoitteena on saada vähintään 1 300 kaupunkilaista sovelluksen käyttäjiksi. Sovelluksen testaus avattiin kaikille kaupunkilaiselle syyskuussa 2019 ja sovelluksen varsinainen pilotti eli tutkimusajanjakso aloitettiin kesällä 2020, kun suurimmat tekniset ongelmat saatiin eliminoidua. Koronatilanne viivästytti pilottijakson alkua, mutta sen lisäksi tiukkojen rajoitustoimien ajalta on saatu mielenkiintoista dataa sovelluksen betatestivaiheessa ladanneiden liikkumisesta.

Hanke toteutetaan asukkaiden, korkeakoulujen ja yritysten kanssa. Kaupunkilaisia on osallistettu erilaisin keinoin hankkeen alusta lähtien. Paikalliset yritykset saavat mahdollisuuden osallistua hankkeeseen tarjoamalla etuusia ja palveluita markkinapaikalla. Lisäksi sovellus toimii yrityksille työkaluna kannustaa omia työntekijöitä kestävämpään liikkumiseen.

CitiCAPin yksi perusedellytys on kerätä kattavasti tietoa ihmisten liikkumisvalinnoista. Hankkeessa tehdään tutkimusta liikkumisen muutoksesta, päästöistä ja päästökaupan vaikutuksesta liikkumistottumuksiin. Lisäksi selvitämme, mikä on sovelluksen käyttöön eniten motivoiva tekijä.

Liikkumisen tietoa tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa kaupungin liikennesuunnittelussa. Alustalle kerättävä data on myös mielenkiintoista palveluiden kehittäjille ja muille yhteistyökumppaneille. Tavoitteena on houkutella hankkeen aikana Lahteen uusia liikkumisen palveluita. Lisäksi haemme seuraajakaupunkeja seuraamaan CitiCAPin edistymistä ja pohtimaan, kuinka he voisivat hyödyntää henkilökohtaista päästökauppaa omassa kaupungissaan. Järjestämme kiinnostuneille kaupungeille työpajoja ja loppusyksystä webinaareja. Hankkeen lopuksi tullaan järjestämään loppuseminaari.

4. Miten hanke on otettu vastaan Lahden kaupungin asukkaisen keskuudessa?

Pääosin positiivisesti – myös päättäjät ovat ottaneet hankkeen positiivisena asiana kaupungille. Päästökaupan ideasta saatu palaute on ollut positiivista, mutta toki tekniseen puoleen on liittynyt paljon vaiheita ja siihen liittyvä palaute on ollut moninaista. Pyörätien äly on herättänyt hämmennystä ja sitä olemme koittaneet avata parhaamme mukaan.

5. Minkälaisia tavoitteita hankkeella on asukkaiden liikkumistottumuksiin hankkeen jälkeen?

Pitkäaikaisiin vaikutuksiin tähtää hankkeen osalta kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelma, jossa on määritelty 13 toimenpidettä kestävän liikkumisen edistämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Lahden kaupungin strategian tavoitteena on, että vuonna 2030 yli 50% kaikista matkoista tehdään kestäville liikkumismuodoilla.

6. Mitkä Suomen kaupungeista ovat mielestäsi hyvällä tiellä ympäristökaupunkeina tällä hetkellä? Mitkä asiat tekevät niistä hyviä esimerkkejä?

Vaikea mainita paria. Kaupungit, joissa kävelyn ja pyöräilyn edistäminen on nostettu vahvasti esiin, ovat toki minun näkökulmastani ainakin hyvällä tiellä – Oulu profiloituu erityisesti pyöräilyn saralla ja Joensuu laajemminkin kestävyuden edistämässä. Tampere tekee myös laajasti toimenpiteitä. Toki esimerkiksi kaikki HINKU-kunnat ovat myös oikealla tiellä. Lappeenranta tekee myös hienoa työtä kestävyuden edistämiseksi.